

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата філологічних наук, доцента ФРУМКІНОЇ Арини Леонівни на дисертаційне дослідження **АНТОНЕНКО ІННИ ІВАНІВНИ** «Методика формування компетентності у професійно орієнтованому англійському писемному мовленні майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови). – Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2020.

Авторка рецензованої дисертаційної роботи вивчає методику формування компетентності у професійно орієнтованому англійському писемному мовленні майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування. У своєму дослідженні дисертантка спирається на наявні наукові вітчизняні та закордонні доробки та виходить з об'єктивної необхідності з'ясувати теоретичні передумови навчання професійно орієнтованого англійського писемного мовлення у формуванні компетентності майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування і змодельовати процес формування компетентності у професійно орієнтованому англійському писемному мовленні у вищезазначеній групі студентів.

З огляду на нагальну необхідність освоєння закордонних інформаційних ресурсів, переважна кількість яких англійською мовою, актуалізує в сучасному світі питання професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців та удосконалення їх іншомовної компетентності, адже Україна – невід'ємна частина міжнародної журналістської та видавничої спільноти, а підготовка фахівців, що здатні залучатися до писемної іншомовної комунікації та співпраці, зумовлює необхідність підвищення ефективності навчання професійно орієнтованого англійського писемного мовлення. Таким чином, перераховані ознаки засвідчують **актуальність** досліджуваної наукової проблеми, яку вперше розв'язує Антоненко І. І.,

окреслюють застосований науковий інструментарій та позиціонують отримані результати відповідно до даної науково-дослідницької парадигми.

Подана до захисту дисертація виконана в рамках комплексної колективної теми кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови факультету лінгвістики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» «Дослідження ефективних шляхів навчання професійно орієнтованого іншомовного спілкування та перекладу в аспекті євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0115U002007). Тему дисертаційної роботи було затверджено (протокол № 7 від 29 лютого 2016 р.) та пере затверджено на засіданні Вченої ради факультету лінгвістики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (протокол № 10 від 11 квітня 2018 р.) та затверджено Міжвідомчою радою з координації досліджень (протокол № 3 від 29 квітня 2018 р.).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Української академії друкарства (акт про впровадження № 64-12/441 від 07.06.2018 року); Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (акт про впровадження №03-27/02/1257 від 17.05.2018 року), Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (акт про впровадження № 67-03/4492 від 12.12.2019 року), Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (акт про впровадження № 1/3000 від 30.01.2020 року), Міжнародного гуманітарного університету (акт про впровадження № 63 від 30.01.2020 року), Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (акт про впровадження № 5/3000 від 13.02.2020 року).

Відповідно до чинних стандартів щодо структури, текст дисертації (загальний зміст дисертації – 400 сторінок, основний текст дисертації викладено на 188 сторінках) містить анотації українською та англійською

мовами, список скорочень та список опублікованих праць за темою дисертації, вступ, три розділи, висновки, список теоретичних (306 найменувань, із них – 76 іноземними мовами) джерел. Роботу проілюстровано таблицями, формулами, малюнками та різноманітними вправами: вправи для формування навичок редагування, для формування жанрової компетентності у професійно орієнтованому читанні, вправи для формування мовних навичок професійно орієнтованого писемного мовлення (для формування лексичних навичок писемного мовлення, для формування граматичних навичок писемного мовлення, для формування навички редагування), вправи для розвитку вмінь професійно орієнтованого писемного мовлення (для розвитку вмінь деталізованого письма та для розвитку вмінь трансформації жанру), вправи для вдосконалення вмінь написання замітки (для розвитку вмінь з одночасним контролем сформованості мовленнєвої компетентності в ситуації «Редагування тексту» та для вдосконалення вмінь написання заміток.

Усі складові частини роботи пов'язані наскрізною проблемою й віддзеркалюють мету дисертації, спрямованої на теоретичне обґрунтування, практичну розробку, експериментальну перевірку методики формування компетентності у професійно орієнтованому англійському писемному мовленні майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування.

У рецензованій роботі І. І. Антоненко скеровує свої зусилля на процес навчання професійно орієнтованого англійського писемного мовлення майбутніх фахівців видавничої справи та редагування що складає об'єкт дослідження, й визначає оригінальний науковий ракурс розв'язання дослідницької проблеми як методика формування компетентності у професійно орієнтованому англійському писемному мовленні майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування.

Задля досягнення поставленої мети, дисертантка зосереджується на теоретичному обґрунтуванні, практичній розробці, експериментальній перевірці методики формування компетентності у професійно орієнтованому

англійському писемному мовленні майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування.

І. І. Антоненко професійно оперує теоретичним матеріалом і в першому розділі дисертації подає цілком вичерпну картину теоретичних передумов навчання англійського писемного мовлення.

Зосереджуючи увагу на предметі дослідження, дисертантка аналізує сучасний стан навчання іншомовного професійно-орієнтованого писемного мовлення у наукових дослідженнях, надає визначення рівневого, компетентністному та жанровому підходи у навчанні професійно орієнтованого англійського писемного мовлення. Відтак здобувачкою було досліджено 150 текстів рекламної замітки як письмового комунікативного повідомлення, що має прагматичну установку передати інформацію про предмет або дію з метою спонукання до дії; проаналізовано основну лексику з прагматичним навантаженням.

Дисертанткою проаналізовано сучасний стан навчання іншомовного професійно орієнтованого писемного мовлення; визначені теоретичні засади формування компетентності в професійно орієнтованому англійському писемному мовленні майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування, на основі трьох підходів у навчанні професійно орієнтованого англійського писемного мовлення майбутніх фахівців, а саме, рівневого, компетентнісного та жанрового. В цьому ж розділі інтерпретовано результати опитування та встановлено недостатній рівень іншомовної компетентності студентів у писемному мовленні, що є недостатнім з огляду на Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти випускника закладів вищої освіти (ЗВО). У вищезазначеному розділі підкреслено доцільність інтегрованого компетентнісного підходу у навчанні професійно орієнтованого англійського писемного мовлення, як взаємозв'язку іншомовної комунікативної і професійної компетентностей через урахування їх взаємозалежності і взаємодоповнення; розглянуто цілі та зміст навчання професійно орієнтованого англійського писемного мовлення; визначено зміст та принципи навчання

професійно орієнтованого англійського писемного мовлення майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування: доступність та посильність, комунікативність, систематичність й послідовність, міжпредметні зв'язки в аспекті професійно орієнтованого навчання, інтерактивність й соціальні взаємодія, інтегрованість навчання письма з іншими видами мовленнєвої діяльності, використання інформаційно комунікаційних технологій у навчанні.

Ретельний аналіз сучасних досліджень по методиці формування англомовної компетентності у написанні інформаційних та рекламних текстів висвітлені у **другому розділі** дисертаційної роботи, де також детально висвітлюється комунікативно-прагматична характеристика інформаційних та рекламних текстів, проведено детальну роботу з відбору матеріалу для навчання професійно орієнтованого англійського писемного мовлення та надано автентичну систему вправ для формування компетентності у професійно орієнтованому англійському писемному мовленні у майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування, що формуються у живу та ефективну модель формування компетентності у професійно орієнтованому англійському писемному мовленні майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування.

Здобувачка наголошує, що питання відбору навчального матеріалу на позамовному, мовленнєвому та мовному (відбір лексичного та граматичного мінімумів) рівнях – це надважлива ланка задля підвищенні ефективності навчання письма – основи змісту навчання мови за професійним спрямуванням і створення сприятливих умов для опанування навчально-професійного матеріалу, мотивації, стимулювання інтелектуального розвитку та креативності студентів.

Аналіз добору навчального матеріалу, наукової літератури та відібраних у ході дослідження текстів анонсів та заміток дозволив дисертантці не тільки виокремити, а й дефінувати критерії, які сприятимуть організації процесу навчання англійського писемного мовлення студентів:

1) професійної спрямованості; 2) доступності; 3) інформативності; 4) автентичності; 5) жанрової достатності; 6) відповідності комунікативним потребам та інтересам студентів; 7) культурологічної цінності. Лексичний мінімум сформовано критеріями тематичності, частотності, семантичної цінності, словотвірної здатності, сполучуваності. Критеріями відбору мовного та мовленнєвого матеріалу є вимоги до якісного та кількісного складу мінімуму для розвитку вмінь професійно орієнтованого англійського писемного мовлення.

Застосування зазначених критеріїв дозволило дисертантці відібрати методично обґрунтований навчальний матеріал: ситуації, тексти-зразки лексичного та граматичного мінімумів для висловлювань професійної тематики.

Запропонована система вправ для навчання професійно орієнтованого англійського писемного мовлення майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування складається з чотирьох груп вправ, які виконуються на 3-х етапах (підготовчому, основному та завершальному) під час аудиторної роботи з викладачем та самостійної роботи студентів. Метою підготовчого етапу є формування здатності ідентифікувати та диференціювати жанри в процесі читання. Перша група вправ для формування жанрової компетентності у професійно орієнтованому читанні містить дві підгрупи вправ: для розвитку вмінь ідентифікації жанрів та для формування навичок диференціації жанрів у професійно орієнтованому читанні. До другої групи вправ здобувачка відносить вправи, націлені на формування мовних навичок писемного мовлення: лексичних, граматичних та навичок редагування. Вправи для розвитку вмінь деталізації інформації та вмінь трансформації жанру дисертантка відносить до третьої групи вправ для розвитку вмінь професійно орієнтованого писемного мовлення. Четверта група вправ для вдосконалення вмінь написання замітки на завершальному етапі передбачає виконання вправ для розвитку вмінь редагування та для вдосконалення вмінь написання замітки.

У вищезазначеній підсистемі вправ було застосовано різні типи вправ: за ступенем комунікативної спрямованості, ступенем керування, наявністю опор. Увагу приділено умовно-комунікативним, рецептивно-репродуктивним, рецептивно-продуктивним та продуктивним вправам.

Система вправ стала підґрунтям для розробки моделі навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення і направлена на експериментальну перевірку розробленої методики.

У третьому розділі представлені результати експериментальної перевірки ефективності методики формування компетентності англійського професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування, а також доцільності її впровадження в навчальний процес. Достовірність отриманих емпіричних даних перевірено за допомогою коефіцієнта кутового перетворення Фішера та критерію Стюдента. Різниця результатів зрізів є вірогідною, що свідчить про ефективність методики. Результати навчання підтвердили доцільність впровадження варіанту А методики.

Відтак, сформульовані в обґрунтуванні дослідження завдання отримують належне розв'язання, висвітлене у висновках. Дисертантка наводить цілу низку цінних з науково-теоретичного погляду спостережень, а отримані результати, без сумніву, матимуть практичне застосування.

Укладені методичні рекомендації спрямовані на оптимізацію реалізації розробленої методики в процесі навчання професійно орієнтованого англійського писемного мовлення.

Разом з тим, попри загалом логічний і ретельний виклад змісту дисертації, все ж залишаються питання, на які хотілося б отримати роз'яснення або детальнішу відповідь.

1. Запитання.

а) Чи не було б доцільним досліджувати (також) усні рекламні жанри: репортаж та інтерв'ю? Хоча усні засоби масової комунікації набувають

статусу диктату норми мови, але не можна недооцінювати їх можливості у формуванні та поширенні стереотипу уявлення про те, на що повинна і може орієнтуватися мовна практика сучасного суспільства, зокрема у галузі видавничої справи та редагування.

б) Чи прийнято до уваги при розробці системи вправ сучасні CLIL-методики, що спираються на 4 «С»: content, communication, cognition and culture, всі складові при цьому знаходяться в безперервному зв'язку між собою?

2. Зауваження.

I. Згідно з методичною типологією, яка передбачає принцип «від простішого до складнішого» доцільно навчати письмового продукування жанрів у такій послідовності: анонс, інформаційний анонс, інформаційна замітка, рекламна замітка. Однак в дисертаційному дослідженні здобувачки дану послідовність порушено трансформацію інформаційного анонсу в рекламний анонс, хоча в запропонованій методології жанрів авторка рецензованої роботи не розглядає ані інформаційний, ані рекламний анонси. Вважаємо, що це потребує більш логічного та детального пояснення.

II. Як відомо, процес навчання складається з 3 блоків: організаційний, змістовний та процесуальний. До організаційного відносяться принципи та етапи навчання, до змістовного – мета навчання, елементи предмету навчання та компоненти змісту навчання, до процесуального блоку відносяться методи та засоби і контроль результатів навчання. Проте в даному дисертаційному дослідженні в підрозділі 1.3, стор. 52 і далі дисертантка не визначає компоненти змісту навчання в послідовності їх набуття, а також не досить уважно розглядає зміст навчання саме редакторів та спеціалістів видавничої справи. Означені дисертанткою компоненти змісту не відображають, на нашу думку, повною мірою специфіку професії редактора.

III. Навчання студентів видавничій справі та редагуванню іноземною мовою – це беззаперечна актуальність та перевага даного дисертаційного дослідження, оскільки в рецензованій роботі вперше розглянуто навчання редагуванню, проте, на нашу думку, процес розглянуто не повно, оскільки в роботі не достатньо вправ пов'язаних з навчанням саме редагуванню. Бажано було б детальніше обґрунтувати групи вправ для контролю сформованості мовленнєвої компетентності, окреслити формування навичок редагування та розвиток умінь, які необхідні для фахівців зазначеної спеціальності.

Водночас необхідно наголосити, що рецензована дисертація виконана загалом на належному рівні, а наведені зауваження, запитання й побажання стосуються радше оформлення й стилістики викладу, ніж достовірності наукового здобутку дисертантки, тобто жодним чином не знижують загальної наукової цінності дослідження, поданого до захисту.

У цілому рецензовану роботу визначають чіткість формулювань, виваженість гіпотетичних положень, доказовість суджень. Накреслене згідно з метою дослідження коло завдань та аналітичне опрацювання необхідного обсягу фахової літератури послугували надійним підґрунтям для власної науково-експериментальної розвідки дисертантки. Коректно підібраний матеріал та його грамотне опрацювання та узагальнення дозволили здобувачці надійно аргументувати наукову тезу, що виноситься на захист, успішно апробувати її на 9 міжнародних науково-практичних конференціях і віддзеркалити в 8 фахових публікаціях, 1 публікації у фаховому виданні України, яке включене до міжнародних наукометричних баз та 3 статтях в іноземних виданнях, а також у 1 виданні навчально-методичного характеру.

Викладене дозволяє стверджувати, що Інна Іванівна АНТОНЕНКО на належному рівні виконала оригінальне, теоретично і практично значуще дисертаційне дослідження «Методика формування компетентності у професійно орієнтованому англійському писемному мовленні майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування», демонструючи самостійну й

закінчену наукову працю, в якій системно розглянута актуальна методична проблема.

Відтак можна підсумувати, що рецензована дисертаційна робота цілком відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання, а її автор, **АНТОНЕНКО Інна Іванівна**, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за названою спеціальністю.

Офіційний опонент
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов №2
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Фрумкіна

А. Л. Фрумкіна

